

**ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

Кафедра харчових технологій та готельно-ресторанної справи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою

д.т.н., професор _____ О. П. Прісс

« 29 » серпня _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Тваринництво та бджільництво»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»

зі спеціальності 201 «Агрономія»

(на основі повної загальної середньої освіти)

Факультет агротехнологій та екології

2022 – 2023 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Тваринництво та бджільництво» здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 201 «Агрономія». – Запоріжжя, ТДАТУ, 2022 – 8 с.

Розробник: к.с.г.н., доцент Андрущенко М.В.,

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Харчові технології та готельно-ресторанна справа»

Протокол від « 29 » серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри ХТГРС

проф. _____ Олесья ПРИСС_

Схвалено методичною комісією факультету агротехнологій та екології зі спеціальності

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2022 року

Голова

к.б.н., доцент _____ Любов ЗДОРОВЦЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів 3	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство» (шифр і назва)	Обов'язкова	
	Спеціальність: 201 «Агрономія» (шифр і назва)		
Загальна кількість годин – 90	Ступінь вищої освіти: «Бакалавр»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		3	6-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4/2 самостійна робота студента – 7		Вид занять	Кількість годин
		Лекції	6
		Лабораторні заняття	6
		Практичні заняття	-
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	78
Форма контролю: Диференційований залік			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни полягає у вивченні новітніх технологій виробництва продукції тваринництва. Навчити студентів оцінювати продуктивні якості сільськогосподарських тварин, визначати потребу в кормах, оперувати показниками відтворення стада.

Завдання дисципліни полягають у наданні майбутнім спеціалістам знань з біологічних основ розведення сільськогосподарських тварин, з біології живлення домашніх тварин різних видів і організації науково обґрунтованої годівлі, технології заготівлі кормів, методів оцінки поживності та якості кормів, контролю повноцінності годівлі тварин, основних параметрів та принципів технології виробництва основних видів продукції тваринництва в господарствах з різною формою власності, які торкаються спеціального тваринництва та його інтенсифікації. Важливим завданням є розвиток у студента здатності до самостійного здобування знань (самостійна навчальна робота), виховання творчого

підходу до вирішення проблем технології виробництва продукції тваринництва з низькою собівартістю та високою рентабельністю.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти наступними **компетентностями**

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК 11. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ФК 1. Здатність використовувати базові знання основних підрозділів аграрної науки (рослинництво, землеробство, селекція та насінництво, агрохімія, плодівництво, овочівництво, ґрунтознавство, кормовиробництво, механізація в рослинництві, захист рослин).

ФК 2. Здатність вирощувати, розмножувати сільськогосподарські культури та здійснювати технологічні операції з первинної переробки і зберігання продукції.

ФК 4. Здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних процесів сільськогосподарських рослин для розв'язання виробничих технологічних задач.

ФК 5. Здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва. ФК 6. Здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами в агрономії.

ФК 9. Здатність управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

РН 6. Демонструвати знання й розуміння фундаментальних дисциплін в обсязі, необхідному для володіння відповідними навичками в галузі агрономії.

РН 7. Демонструвати знання і розуміння принципів фізіологічних процесів рослин в обсязі, необхідному для освоєння фундаментальних та професійних дисциплін.

РН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії. РН 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1: «Основи біології сільськогосподарських тварин».

Тема 1. Основи розведення сільськогосподарських тварин. [1 с. 6...35; 2, с. 54...106; 4 с. 5...32; 7 с. 35...65].

Екстер'єр і конституція сільськогосподарських тварин; онтогенез сільськогосподарських тварин; Порода і її структура; відбір і підбір с/г тварин; методи розведення; продуктивність с/г тварин.

Значення галузі тваринництва у забезпеченні населення продуктами харчування та промисловості. Поняття про конституцію та екстер'єр, зв'язок їх з продуктивністю сільськогосподарських тварин. Значення племінної роботи у підвищенні сільськогосподарських тварин. Способи розмноження тварин (вільне, ручне парування й штучне осіменіння). Значення штучного осіменіння тварин, його переваги та економічна ефективність. Використання біотехнологічних методів для підвищення продуктивності тварин. Поняття про породу, її структуру. Відбір і підбір, методи розведення. Оцінювання племінних якостей тварин. Організаційні форми племінних господарств. Зоотехнічний і племінний облік у тваринництві. Використання комп'ютерної техніки для ведення селекційно-племінної роботи, обліку продуктивності тварин і програмування виробництва продукції тваринництва.

Тема 2. Наукові основи годівлі сільськогосподарських тварин. [1 с. 51...118; 2 с. 113...185; 3 с. 17...128; 4 с. 55...124; 7 с. 76...103]

Формування системи знань і навичок для вирішення практичних завдань щодо живлення тварин залежно від технологій виробництва продукції. Знання новітніх, науково основаних, програм нормованої годівлі тварин; вміння планувати потребу тварин в кормах.

Змістовий модуль 2: «Характеристика галузей тваринництва».

Тема 3. Бджільництво. [1 с. 233...275; 2 с. 282...311; 4 с. 219...265; 7 с. 206...242]

Вивчити біологію бджолиних сімей, їх життєвого циклу протягом року, основних правил утримання та розведення бджіл, кормової бази, запилення ентомофільних культур, технологій виробництва продукції, хвороби і шкідників бджіл та організації бджільництва. Поняття відкачування, обробки і зберігання меду. Навчитись визначати основні сорти і оцінювати якість меду за органолептичними ознаками та фізико-хімічними властивостями. Форми розмноження бджіл: відтворення особин бджолої сім'ї (збільшення кількості робочих бджіл, маток і трутнів) та розмноження бджолиних сімей (поділ сімей з утворенням нових біологічних і господарських одиниць). Інвентар бджоляра. Утримання бджіл (вулики). Основні прийоми догляду за бжолами. На відміну від зовнішніх кліматичних умов, які по більшій частині безпосередньо впливають на фізіологічний стан і життєдіяльність бджіл, зовнішні поверхневі умови впливають на бджолину родину найчастіше побічно через величину медозбору й створення умов для нормальної літної діяльності. Захворювання і шкідники, які ослабляють бджолині сім'ї, зменшують вихід продукції та ефективність запилення рослин. Вживання заходів які можуть сприяти зменшенню загибелі бджіл. Небезпечні хвороби дорослих бджіл і розплоду. Набуття вміння розпізнавати ознаки захворювання.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			ЛК	ЛР	ПР	СР	
Змістовний модуль 1							
1-2	Лекція 1	Основи розведення сільськогосподарських тварин.	2				
	Практична робота 1	Оцінка екстер'єру та конституції с/г тварин		2			30
	Самостійна робота 1	Контроль росту і розвитку тварин				20	5
3	Лекція 2	Наукові основи годівлі сільськогосподарських тварин.	2				
	Самостійна робота 2	Чинники, що впливають на склад і поживність кормів. Підготовка кормів до згодовування.				20	5
4-5	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1					10
Всього за змістовий модуль 1			4	2		40	50
6	Практична робота 2	Хімічний склад корму.		2			15
	Самостійна робота 3	Мікроклімат в тваринницьких приміщеннях				19	5
7-8	Лекція 3	Бджільництво.	2				
	Практична робота 3	Розрахунок кормової бази для бджіл.		2			15
	Самостійна робота 4	Особливості будови бджіл. Гніздо бджіл.				19	5

9-10	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2					10
		Всього за змістовий модуль 2	2	4	-	38	50
		Всього з навчальної дисципліни	6	6	-	78	90

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ

НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ 1

1. Екстер'єр і конституція сільськогосподарських тварин.
2. Онтогенез сільськогосподарських тварин.
3. Порода і її структура.
4. Відбір і підбір с/г тварин.
5. Методи розведення.
6. Продуктивність с/г тварин.
7. Хімічний склад кормів.
8. Значення поживних речовин в годівлі тварин.
9. Перетравність кормів і раціонів.
10. Оцінка поживності кормів і раціонів.
11. Класифікація кормів.
12. Соковиті корми.
13. Грубі корми.
14. Концентровані корми.
15. Залишки технічних виробництв.
16. Корми тваринного походження.
17. Нормована годівля.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ 2

1. Значення ВРХ і їх біологічні особливості.
2. Молочна продуктивність, основні породи.
3. Вирощування молодняку.
4. Технології виробництва молока на промисловій основі.
5. Господарсько-біологічні особливості свиней.
6. Відтворення стада.
7. Вирощування молодняку.
8. Утримання і годівля свиней.
9. Господарсько-біологічні особливості овець.
10. Види продуктивності овець.
11. Селекція овець.
12. Виробництво продукції вівчарства.
13. Особливості зовнішньої і внутрішньої будови бджіл
14. Гніздо бджіл.
15. Техніка оглядання бджолиних сімей
16. Хвороби бджіл

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бусенко О.Т. Технологія виробництва продукції тваринництва / О.Т. Бусенко, В.Д. Столюк, М.В. Штомпель та ін. // "Аграрна освіта". – Київ. – 2001. – 430 с.
2. Практикум по годівлі сільськогосподарських тварин /І.І. Ібатуллін, Ю.О. Панасенко, В.К. Кононенко, та ін. – К., 2000. - 371с.
3. Ібатуллін І.І. Годівля сільськогосподарських тварин/ І.І. Ібатуллін, Д.О. Мельничук, Г.О Богданов та інш.// В.:Нова Книга,2007. – 616с.
4. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини: підручник/ В.І. Костенко . – К.: Видавництво Лира-К, 2018 – 672с.
5. Dewey M. Caro. Honey Bee Biology and Beekeeping./ Dewey M. Caron, Lawrence John Connor. – Wicwas Press; Revised edition – 2013. – 368 p.
6. Поліщук В. П. Пасіка / В. П. Поліщук, В. А. Гайдар. – К.: "Перфект Стійл", 2008. – 268 с.
7. Технологія виробництва продукції бджільництва. Разанов С.Ф., Безпалый І.Ф., Бала В.І., Донченко Т.А. - К.: Аграрна освіта, 2010. - 277 с.
8. Хмельничий Л.М. Оцінка екстер'єру тварин в системі селекції молочної худоби / Л.М. Хмельничий. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2007. – 260 с.
9. Формування м'ясної продуктивності у тварин різних порід великої рогатої худоби, яких розводять в Україні / Ю.Ф. Мельник, Й.З. Сірацький, Є.І. Федорович [та ін.]. – Корсунь-Шевченківський: Видавець Гаврищенко В.М., 2010. – 400 с.
10. Генотип порід сільськогосподарських тварин України / В.В. Шуплик, О.В. Савчук, І.В. Гузев [та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко, 2013. – 352 с.
11. Селекційно-генетичні прийоми створення високопродуктивного породного масиву та заводських стад молочної худоби / М. С. Пелехатий, В. О. Дідківський, Л. М. Піддубна [та ін.]; за заг. наук. ред. М. С. Пелехатого. – Житомир: Полісся, 2013. – 332 с.

Допоміжна

1. Рубан С.Ю. Сучасні методи селекції в тваринництві. Начвальний посібник з оцінки екстер'єру в молочному скотарстві./С.Ю. Рубан, О.О. Борщ, О.М. Фезота, О.В. Борщ [та інш.] К.:ЦП «Компринт»,2018. – 149с.
2. Столярчук П.З., Півторак Я.І. Голодюк І.П. та інш. /Заготівля кормів, нормована годівля тварин та профілактика аліментарних захворювань/Навч. посібник. – Львів: «Добрий друк», 2011. – 288с.
3. Кормова база бджільництва. / Петренко С.О., Петренко І.О. – Кондор, 2018. – 236 с.
4. Поліщук В. П. Бджільництво / В. П. Поліщук. – К.: Вища шк., 2001. – 287 с

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Навчально-інформаційний портал ТДАТУ – <http://nip.tsatu.edu.ua>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ– <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>